

Nagy Ignác arcképe, két szép forradalmi vonatkozású allegorikus kép, Deák szülőháza, három arcképe, Pusztaszent-László, Deák kézírata, mauzoleuma, ércszobra és nemesi címere; külön mellékletül pedig Petőfi a múzeum előtt, a „János vitéz“ első illusztrációi és Arany verses levele Petőfihez. A két év óta folyó vállalatból még két füzet fog megjelenni, aztán két kötetben együtt is kapható lesz.

A Magyar Történeti Életrajzok ez évi 2-ik füzetében herceg Esterházy Pál életét folytatja Bubicz Zsigmond és Merényi Lajos. Az ebben foglalt IV-ik könyv Estárházyt mint tábornokot méltatja, a ki a XVII. század második felének nevezetesebb török harczai-ban részt vett. Az V-ik könyv, már mint hercegnek folytatólagos életrajzát kezdi meg s a múlt század elejéig terjed. A szép illusztrációk egész serege díszíti és magyarázza; így gr. (?) Esterházy Benedek Miklós Nádor nagyatyja (1546), gróf Esterházy Pál fiatal korában (színyomat), aztán 30 éves korában (lovas kép), gróf Esterházy Ferenczné, Illésházy Ilona, gr. Esterházy József arcképei. Az Esterházy-féle várak és kastélyok közül látható Fraknó vára látképe, Árva vára, Kismarton, Esterháza, Keresztur, Új-Köpcsén, Ó.-Köpcsén, Feketevár (Schwarzenbach), Feketeváros, Kaboldvár, Boldogasszony a Fertőnél. A történeti legszereplő vár-erősségek közül látható Érsekújvár képe, aztán 1663-iki ostromának két egykorú rajza, Berzencze 1664-ben, Türbék 1664-ben, Pécs 1664-ben, az eszéki híd 1664-ben, Kanizsa 1664-ben, Segesd 1664-ben, Kanizsa ostroma ugyancsak 1664-ben, Léva vára és környéke 1672-iki felvével után, a szentgothárdi győzelem 1664. aug. 1-én. A fejezet- és záradék-díszítések az Esterházyak gazdag fraknoi kincstárából vannak véve. A Történeti Életrajzok eme füzete is méltó e vállalat jó hírvéhez, a mely valóban megérdemli a történeti olvasmányokat kedvelő közönség pártolását.

Folyóiratok.

— *A Budapesti Szemle* jul. füzete „Kerkápoly Károly melékezeté“-vel, *Kautz* Gyula az akadémia ünnepélyes ülésén tartott emlékbeszédével nyílik meg. *Radó* Antal Torquato *Tasso*-ról, a hírneves olasz éposz-költőről ír halála 300-ik évfordulója alkalmából. *Fekete* Gyula „az alkohol és mezőgazdasági népesség“ cz. a. az iszákosság pusztításáról értekezik, kimutatván, hogy mennyire elősegítik azt nálunk még a törvény intézkedései is a szeszfogyasztás felől. Regény és költemények után *Déchy* Mór az északi Kaukázusban lévő ásványforrásokról és fürdőhelyekről (főképp Pjätigorsk és Kislovodsk fürdőiről) ír érdekes ismertetést. *Az aug. füzetben* *Imre* Sándor ír Kazinczy Ferencz iskolai inspektorságáról (a szept. füzetben fejezi be). *Radó Tasso* méltatását végzi el; *Brassay* Sámuel „Determinismus és beszámítás“ cz. a. értekezik. *Simonyi* Zsigmond Ambrosius Johanna, egy német paraszt költőnő életrajzát fordította le

Grimm Hermann után németből, főkép a Petőfiről szóló magasztaló ítélete okáit. *A szept. füzetben* a legfőbb kegyúri jogról értekezik *A. G. — Walldapfel* János a nemzeti elemről gymnasiumaink tantervében és utasításaiban elmélkedik. A szépirodalmi részben *Korolenko* Vladimir Szibériai vázlatok cz. elbeszélését adja fordításban *Kovalik* János. *Heinrich* Gusztáv „Lorelei“-ről írván kimutatja, hogy a Lorelei-monda eredeti néphagyományokon nyugvó modern műrege és hogy e rege igazi megalkotója Heine Henrik, kinek ez a legnépszerűbb költeménye. Végül a korán elhunyt, széptehetségű s rokonszenves költő *Reviczky* Gyula költeményei méltatását olvassuk, melyek most jelentek meg két kötetben összegyűjtve.

Az Akadémiai Értesítő jun. füzete a máj 12-iki ünnepélyes közgyűlésen tartott beszédeket közli, így br. *Eötvös* Lóránd elnöki megnyitóját, *Szily* Kálmán titkári jelentését az akadémia 1894-iki munkásságáról, *Kautz* Gyula emlékbeszédét Kerkápolyi Károly felett és *König* Gyula szép tanulmányát Helmholtz és a jelenkori német tudományosságról. *A juliusi füzetben* Szvorény József emlékezetét olvassuk *Szász* Károlytól; aztán *Munkácsi* Bernát értekezik arról, hogy török eredetű-e a magyar nemzet? főkép *Marczalinak* a török-eredetet bizonyító érvei ellen polemizálva az ugor eredet mellett. Nyelvészeti érvei mellett történeti erősségeket is próbál felhasználni; de kevés szerencsével és tévesen, pl. midőn a kabarokat *Lebedia* helyett csak *Etelközben* csatlakoztatja a magyarokhoz s ebből azt a téves következtetést vonja, hogy „ha a magyar nyelv ugor jellegét csak az *Etelközbe menekült kabarok* révén nyerte volna, Julián semmikép sem beszélhetett volna, hazájának egész mivolta szerint ugor nyelvén, nemének ősi turk nyelven beszélő elszakadt ágával, melynek különállása minden esetre régibb korú az etelközi hazánál“. Minthogy azonban a kabarok még *Lebediában* csatlakoztak a magyarokhoz, az etelközi csatlakozásra alapított okoskodás magától összedől. Alább *Esterházy* Pál gróf *Mars Hungaricus*-át ismerteti *Bubics* Zsigmond, *Téglás* Gábor pedig a limes *Dacicus* keleti részét. *Az augusztusi füzetben* Szabó József emlékezetét újítja fel kegyelettel *Inkey* Béla. *Munkácsi* Bernát. A magyar magánhangzók történetéhez közöl „szerény észrevételeket“. *Hegedüs* István *Aristophanes* „Mondái“-ról értekezik; végül *Plósz* Sándor a semmiség fogalmáról a polgári perjogban.

— *Az Erdély* 5-ik számát *Guzmán* János az EKE radna-borbereki osztályának elnöke életrajza nyitja meg *Radnóthi* arczképpel. *Bartha* Miklós a mezőségi oláhról ír érdekes, szép illusztrációkkal díszített néprajzi vázlatot. *Gagyi* Samu a fogarasi havasokból mutat be egyes képeket, köztük a felső-szombatfalvi monasteriát. *Téglás* István a szászváros melletti *Godán* havasi előörsről ír. A 6—7. számban *Szádeczky* Lajos az EKE alelnöke és a kolozsvármegyei osztály elnöke életrajzát *Marquis* *Jean d'Ory* közli arczképpel Ezt követi *Herzeg* Mihály czikke a turisták-ról és egy cikk a kirándulásokról, remek illusztrációkkal az alsóféhérmegyei és torda-aranyosmegyei havasokból. Egyesületi hivatalos közlemények zárják be mind a két füzetet.

— *A Századok* jun. füzetét egy kis kötetű növelte e mellékelt *Évkönyv* a mely a közgyűlés tárgyait közli és pedig *gróf Teleki Géza* elnöki megnyitóját,

Szilágyi Sándor titkári jelentését és *Szádeczky* Lajos emlékezését Deák Farkas felett s ezenkívül a társulat alapszabályait, ügyrendét, névkönyvét és nekrológokat a társulat elhalt tagjairól id. *Színnyei* Józseftől. A rendes füzet tartalma ez: Mátyás király és Simon pátrasi érsek *Fraenói* Vilmostól; a magyar tengerészlet az Anjou-korban befejező közleménye. *gr. Wilczek* Edétől; gróf Bethlen-Kata élete és végrendeletei *Szádeczky* Lajostól; az 1707. évi ónodi országgyűlés története *Áldásy* Antaltól; a Rákóczi-kehely Gömörben *Thaly* Kálmántól. Történeti irojalom és tárcza-közlemények fejezik be a tartalmas füzetet.

Az „*Ethnographia*“ 3. számában Hunföldi Lehel álnév alatt szellemeskedik (?) valaki „Ethnológiánk áprilisi hajtásai“ cím alatt; s ez úttal Vámbéry ellen szórja esetlen élczeit a „Vámbérszáz“ „prózaí hős költemény öt énekben.“ Ilyen hangon nem írtak nálunk a hírhedt „Mondolat“ óta. A második cikk, a mint sejteni engedi, a Zichy-expeditiót fogja céltáblának venni. Nézetünk szerint az ilyen ízetlenség nem tudományos folyóiratba való, pedig az *Ethnographia* az akar lenni; azután meg Vámbéry érdemei nagyobbak, hogysen szabad volna még tévedéseivel szemben is ilyen hangon róla írni; végre a hivatalos dogma méltóságához sem fér az ilyen hang, hisz nemcsak az akadémián és mindkét egyetemen, hanem még a leendő tanárok vizsgálati szabályzatában is egyedül üdvözítő örök igazságként tanítják a finn-ugor eredetet. Ez sem elég biztosíték? Galilei törvénye az üldözések daczára is hódított, mert igazság. — *Lindner* Ernő „Magyar népdalkönyvből“ cím alatt tesz megfigyeléseket a népdalok szerkezetét illetőleg. — *Kovács* János „A cigányok Szegeden“ első közleményét adja. *Hermann* Antal „Néphit és népszokások“ cím alatt közöl érdekes dolgokat az idővarázslásról a magyar s egyéb hazai népek hitében. — *Wislockiné Dörfler* Fanni „Kakas, tyúk és tojás a magyar néphitben“ című értekezését, *Kolumbán* Samu „A hosdátbiak“ról szóló második közleménye követi. Ifj. *Pongor* István A debreczeni „nyeregből való lóhajtásról“ szól. *Gál* Kálmán a „Temetési szokásokat a Nyárad mellett“ írja le. *Csáky* János A „pünkösdi király“ választást Ugocsában; *Csáky* Elek Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzi viszonyait ismertetik. *Versényi* György dr. Felvidéki népmondákat, *Kristály* Balázs Székely népmondákat a Katus-taváról, *Demeter* Dénes udvarhelyi, csallóközi és fejérmegyei népmondákat közölnek. Magyarországi néprajzi könyvészet és a néprajzi társaság közgyűlésének leírása zárják be a változatos tartalmú füzetet.

—si —s.

A „*Nyelvtudományi Közlemények*“ jun. füzetében *Szamota* István a tihanyi apátság 1055-iki alapító oklevele, mit magyar nyelvemlék felett értekezik; *Munkácsi* Bernát a magyar magánhangzók történetéhez nyújt adalékot; *R. Prikkel* Marián ősvállalunk egy-két nyelvi emléket ismerteti; *Hegedüs* István értelmi egyezés a görögben cz. a. értekezik; *Szilasi* Móricz vogul szójegyzéket közöl; végül *Wolf* György ó-szlovén, új-szlovén cz. a. polemizál Melich-hel — A *szept. füzetben* előbbi cikkek folytatásain kívül *Melich* János adatokat közöl a szlávság magyar elemeihez; *Munkácsi* Bernát az *est* eredetét értelmezi; *Kalmár* Elek és *Négyesy* László a königsbergi töredék versmértékét

magyarázza. Ismertetések és kisebb közlések zárják be mind a két füzetet, melyeket *Simonyi* Zsigmond szerkesztett kiváló gonddal.

A „*Turul*“ 2. füzetében Thaly Kálmán heraldikai és sphragistikai adatokat közöl a Rákóczi korból; *Komáromy* András a borosjenői Tisza család őseiről ír; *Makay* Dezső a Csanád nemzetségről; *Csoma* József Bor Mihály címerlevelét ismerteti 1415-ből; dr. *Wertner* Mór családtörténeti adalékokat közöl a Haschendorfiak, a Tengerdiek és a Tellersbrunniak felől; *Petrovay* György a Komlósy-család történetét fejezi be 1844-től kezdve. A vegyes és tárcza rovatban apróbb közlemények.

Az „*Ungaria*“ Moldován Gergely magyar-román szemléje jun. számában *Putnoky* Miklós classicus elemek a román népköltészetben cz. a. kimutatja, hogy mennyi anyag van a pogány mythológiából római kútfők nyomán a román népköltészetben. *Moldován* Gergely a román nép hitvilágáról írt becses értekezését fejezi be. Azután román szavak a magyarban és magyar szavak a románban közöltenek. Két magyarra fordított román elbeszélés után *Marosán* Viktor az Avas és avasi népszokásokról ír. *Moldován* G. román népdalokat fordított. Magyar és román közmondások, találós mesék fejezik be a pártolásra méltó vállalat legutóbbi füzetét.

A „*Hadtörténelmi Közlemények*“ 3. füzetében Thaly Kálmán kezd meg egy érdekes sorozatot: „Katonadolgok a Kuruczvilágból.“ *Kiss* Lajos pályadíjjal kitüntetett munkája „A rigómezei hadjárat“ harmadik közleménye követi, a mely a Rigómező leírását, a csata színhelyét és a táborok föllállítását tartalmazza. *Kropf* Lajos „Castaldo Erdélyben“ című — a mint látszik — terjedelmesebb értekezésének első közleményét adja. *Illéssy* János „A m. k. nemes testőrség felállítása 1760-ban“ című értekezésének is első közleménye fejezi be az értekezések sorát. Érdekes „Tárcza“ és „Hadtörténelmi irodalom“ fejezik be a változatos és becses tartalmú füzetet, a melynek egyik ékessége II. Rákóczi Ferencz arczképe külön mellékletben. Másik melléklet Szolnok vára 1705-ben.

Az „*Archaeologiai Értesítő*“ jun. füzetében *Hpl.* az aranyosi és ördögös-füzesi bronzleleteket ismerteti; dr. *Zieher* Gyula Sátyr bronzszobrocskáját a n. múzeumban. *Hpl.* a budapesti Aphroditét, dr. *Segez* János a köbeni temetőt, dr. *Kaufman* Dávid Magyarország legrégebb zsidótemetőjét, *Myskovszky* Viktor a lechniczi zárda-templomot, *Gróh* István a középkori falképeket Gömörmegyében, ismerteti. *Mihalik* József egy XVI. sz. kassai rézöntőről ír; dr. *Réthy* László a Weifert-gyűjteményben lévő déli szláv és oláh érmeket ismerteti.

— *A Magyar Nyelvőr* jun. jul. és aug. füzeteiben különféle szómagyarázatok után *Melich* János a német vendégszavakat közli betűrendben, *Kiss* Ignác Faludi Ferencz nyelvét méltatja. *Szinnyei* József és *Munkácsi* Rernát „mindnyájunkat érhet baleset“ czimen vitáznak nyelvészeti tévedéseik felett. *Barcza* József Apor „Metamorphosis Transylvaniae“-ja mondattanát bonczol-gatja és magyarázza. Helyreigazitások, nyelvújítási adatok, népnyelv-hagyományok bőséges sora követi a nagyobb cikkeket.

A *Magyar Gazdaságtörténeti Szemle* máj.—jun 3-ik füzetében *Acsády* Ignác a magyar gazdaságtörténet feladatairól értekezik; *Karlovsky* Endre pedig a selyemtermelés történetét Erdélyben 1848-ig állította össze hivatalos adatok alapján. Az adatok tárában *Komáromy* András a nagyszőlősi földesurak gazdasági rendtartását közli 1674-ből; *Kemény* Lajos a Rákóczi Ferencz konyhájára való élelét; *Koncz* József egy 1744. évi erdélyi árszabást; végül *Köszeghi* Sándor Kapy Zsigmond gazdasági utasítását 1620—27-ből.

A *Magyar Könyvszemle* 2. füzetében *Thallóczy* Lajos Brebiri Lubics Mladen báróról és Guillelmo Varigreanáról közöl adatokat régi nyomtatvány és codex alapján. *Zolnai* Gyula a Batthyány-misekönyv magyar naptárát és lapszéli jegyzeteit közli. *Décsi* Lajos Bogáti Fazekas Miklós életét és költői működését folytatja. A Magyar Könyvesházban adalékok vannak Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához. A külföldi szemlében Ferenczi Zoltán ismerteti a marburgi könyvtár állványrendszerét, Desiderius pedig a berlini egyetemi könyvtár szakrendszerét. Horváth Ignác összeállítja a külföldi irodalom magyar vonatkozású termékeit. A Tárca-jelentéseket közöl a magyar nemzeti múzeum, a bp. egyetem, a m. t. akadémia és az erdélyi múzeum könyvtárainról. A szakirodalom című rovatban több érdekes munka van ismertetve. Folyóiratok szemléje zárja be ezt a becses füzetet.

Az *Egyetemes Philologiai Közlöny* június—júliusi kettős füzetében *Vári* Rezső Theodulus pásztori költeményéről, *Felsmann* József György magyar vitéz vezekléséről a purgatoriumban, *Récsei* Victor az atheni múzeumokról, *Czeckó* Antal Simai „Váratlan vendég“-éről és „Mesterséges ravaszság“-áról értekeznek. A hazai irodalom rovatban *Hegedűs* István ismerteti „Görög földön“, *Lehr* Vilmos „A magyar költészet kincsháza“, *Pozder* Károly „Ciceronis epistolae ed. Csengeri“, *Petz* Gedeon „Demek Német olvasókönyv“ című műveket. Külföldi irodalom, Philologiai programértekezések, Vegyesek, Könyvészet teszik a füzet nagyobbik felét.

A „*Történelmi Tár*“ becses folyóiratának III. füzete igen érdekes és változatos tartalommal jelent meg. *Weber* Samu a szepesi városok grófjai sorrendjét egészíti ki, *Beke* Antal folytatja az erdélyi káptalan gyulafehérvári levéltárának ismertetését, A. Á. Brandenburi Katalin és a diplomácia II. közleményét, *Szilágyi* Sándor a Rákóczyak levéltárából a VI. közleményt adja. *Lindner* Gusztáv Kolozs város levéltárából közöl 14 oklevelet. *Koncz* József a gróf Teleky-család marosvásárhelyi levéltárából közöl adatokat az 1667-ik év történetéhez, dr. *Komáromy* András pedig a báró Perényi-család levéltárából ad első közleményt 1603—1625. *Áldásy* Antal az 1707. ónodi országgyűlés egy kiadatlan naplóját teszi közzé. A „*Művelődéstörténeti adatok*“ részben *Szádeczky* Lajos közli gróf Bethlen Kata végrendeleteit és alapító levelét; *Kollányi* Ferencz két hagyatéki leltárt közöl, *Lehoczky* Tivadar a szatmári szűcsök 1564. évi privilegiumát, ifj. *Kemény* Lajos pedig János király számadás könyvét 1537—40. A *Vegyes közlések* rovatban is több becses adatot találunk.

A *Protestáns Szemle* 6. füzetében *Thury* Etele értekezik Dragoni Gáspárról és a körmendi főiskoláról a XVI. században, *Paulik* János a halhatat-

lansági eszme történetéről, *Krupecz István* adalékokat ad a Luther-káté magyarhoni irodalmának történetéhez, *Egerházi Lajos* könyvismertetést ad (Péter evangéliuma és apokalypsise.) Erre irodalmi szemle következik.

„*Állatok védelme*“ című új *havi* folyóirat indult meg szept. 1-én a kolozsvári állatvédő egyesület kiadásában, annak buzgó elnöke Széchy Károlyné Lorencz Jozephine úrnő szerkesztésében. Általa nemcsak városunk tudományos folyóiratjainak száma szaporodott egy kis népszerű közlönnyel, de gazdagodik az egész hazai állatvédelem irodalma. S joggal írhatja a szerkesztő bekköszöntő cikkében, hogy e kis lap is azt hiszi magáról, hogy hézagpótló; mert — sajnos — az állatvédelem terén az „Orsz. Állatvédő-Egyesület“ időhöz nem kötött füzetein kívül, nincsen Magyarországon egyetlen lapocskája sem, amely ennek az eszmének szolgálja. Ezért a nemesczelű egyesület tagjainak ingyen küldi szét folyóiratját, idegeneknek meg *évi 1 frt*-nyi csekély előfizetési díjért, „a mint a missionáriusok küldik messi tengeren túl havi jelentéseiket, panaszaikat, kéréseiket a készsleges hívőknek, minél bensőbb ragaszkodást, minél további terjesztést kérve.“ Hiszünk is, hogy el fog terjedni, mert összeállítva is ügyesen van. Az állatvédelelemről *De Gerando Antonina* és *Széckely Dénes* úr, de kiválóan érdekes a franciaországi állatvédelem ismertetése, hol a kormány évente ezeket költ rendszeresen erre. E mellett „Az állatok lelki világából“ cím alatt a *galambok családi életét* írja le szellemesen, egy német író, akár csak valami novellát olvasnánk. Vers is van benne *Gyulai Páltól*. „A két zicze meg a hamis gyerek“ című, a lapközöket pedig az állatvédelemre vonatkozó gondolatok, aforizmák töltik ki. Azonkívül hírek, apróságok, hasznos tudnivalók rekesztik be a címös lapot, mely havonta egy-egy ivnyí terjedelemben jelenik meg, s változatosságával reméljük kedves és tanúságos olvasmányul fog mindenfelé szolgálni.